

О.О.Драч (Черкаси)

**ВСЕУКРАЇНЬСКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
«VI ГУРЖІЇВСЬКІ ІСТОРИЧНІ ЧИТАННЯ»**

(з нагоди 100-річчя з дня народження Івана Олександровича Гуржія)

На Черкащині вже стало багатолітньою традицією в теплі вересневі дні вшановувати знаного земляка, визначного українського історика Івана Олександровича Гуржія (1915–1971 рр.), 100 років від дня народження якого виповнилося цьогоріч 15 вересня. Він репрезентує покоління вітчизняних істориків, які після Другої світової війни невтомною працею сприяли розвитку науки, виборюючи заслужений авторитет в академічному середовищі не лише в Україні, а й за її межами.

Віковий ювілей І.Гуржія спонукає до роздумів і відвертої розмови широкий загал наукової громадськості. Неупереджений погляд на діяльність генерації українських істориків – творців вітчизняної інтелектуальної історії повоєнних десятиліть, репрезентантом якої став уродженець Черкащини, сприяє осмисленню життєвого шляху, звершень, індивідуальних людських рис, що лежить в основі розуміння нерозривності історії та сучасності України.

Ювілейні заходи на пошану І.Гуржія проходили на малій батьківщині історика. Насамперед цьому посприяла різнопланова науково-дослідна та просвітницька робота, яку зі створенням у Черкаському національному університеті імені Б.Хмельницького історичного факультету (1994 р.) у тісній співпраці зі співробітниками Інституту історії України НАНУ та Національною спілкою краєзнавців України, за підтримки й активної участі Науково-дослідного інституту селянства, Наукового товариства істориків-аграрників проводить адміністрація закладу, викладачі та студенти. Центральною подією з ушанування пам'яті знаного історика стала організована Інститутом історії України НАНУ (директор – акад. В.Смолій) і Черкаським національним університетом імені Б.Хмельницького (ректор – О.Черевко) конференція, що проходила 17–18 вересня 2015 р. на базі університетських навчально-наукового інституту історії і філософії (директор – Н.Земзюліна), кафедри історії та етнології України (завідувач – О.О.Драч), де діє науково-дослідний осередок із вивчення творчої спадщини відомого земляка. Це вже шоста за ліком конференція, що відбувається у Черкаському національному університеті. Започатковані 2004 р. Гуржіївські історичні читання з регіонального рівня поступово трансформувалися у всеукраїнський, а з 2009 р. – міжнародний науковий захід, де у середовищі професійних істориків дослідники-початківці мають можливість здійснювати апробацію власних наукових ідей.

Пленарне засідання відбувалося в конференц-залі Черкаського національного університету. Серед учасників VI Гуржіївських історичних читань були представники наукових шкіл Києва, Одеси, Полтави, Дніпропетровська, Вінниці, Івано-Франківська, Львова, Херсона, Миколаєва, Кіровограда, Сум, Харкова, Черкас. Усього в конференції взяло участь близько 120 осіб, зокрема 20 докторів і 50 кандидатів наук. Налаштовуючи на плідну роботу, учасників форуму ознайомили з підготовленою співробітниками університетської наукової бібліотеки імені М.Максимовича експозицією творчого доробку І.Гуржія й літературою про нього з фондів книгозбірні. Модератором пленарного засідання став проректор із наукової та інноваційної діяльності університету проф. *С.Корновенко*, який стояв біля витоків конференцій.

Ґрунтовні доповіді, присвячені різним аспектам життєвого шляху та творчості знаного історика, запропонували ректор ЧНУ імені Б.Хмельницького *О.Черевко*

(«Осягнення долі людини – розуміння історії держави (до 100-річчя від дня народження українського історика І.Гуржія»)), заст. директора академічного Інституту історії України, чл.-кор. НАНУ, голова Національної спілки краєзнавців України *О.Решет* («Іван Олександрович Гуржія: між наукою і епохою»), проректор із науково-педагогічної діяльності Одеського національного університету імені І.Мечникова *В.Хмарський* («Життєві університети Івана Гуржія: студентські роки в Одесі (1936–1941 рр.)»), проф. кафедри історії України Черкаського державного технологічного університету, голова Товариства істориків Черкащини імені І.Гуржія *М.Бушин* («Іван Олександрович Гуржія – видатний український історик»), завідувач кафедри архівознавства, новітньої історії та спеціальних історичних дисциплін ЧНУ імені Б.Хмельницького *А.Морозов* («Земельне питання у працях І.Гуржія»), ст. наук. співроб. відділу історії України XIX – початку XX ст. Інституту історії України НАНУ *В.Шевченко* («Питання розвитку транспорту в Україні в науковій спадщині І.Гуржія»), проф. кафедри архівознавства, новітньої історії та спеціальних історичних дисциплін ЧНУ *В.Мельниченко* («Іван Олександрович Гуржія у плеяді українських істориків – уродженців Черкащини»).

З особливим інтересом учасники форуму, а також громадськість міста й області вислухали виступи сина та онуки І.О.Гуржія – гол. наук. співроб. Інституту історії України НАНУ *Олександра Івановича Гуржія* («Слово про Батька») та наук. співроб. відділу бібліотечних зібрань й історичних колекцій Національної бібліотеки України імені В.Вернадського *Івanni Олександрівни Гуржія* («Наукові традиції в родині Гуржіїв»).

Із вітальним словом і запашним короваєм прибула на авторитетне зібрання делегація земляків Івана Олександровича Гуржія, очолювана головою сільської ради с. Худяки Черкаського району *Р.Василиною*, котрий ознайомив широкий загальний багаторічною систематичною роботою, що ведеться односельцями знаного дослідника історії України з вивчення життя й діяльності, ушанування пам'яті І.О.Гуржія в його рідному селі. Присутньою на конференції була й *Прасковія Петрівна Величко* – рідна племінниця Івана Олександровича, де вона мала слушну нагоду поділитися власними спогадами й міркуваннями про непересічного дядька.

Після пленарного засідання учасники VI Гуржіївських історичних читань мали змогу оглянути нову експозицію музею історії Черкаського національного університету імені Б.Хмельницького, присвячену І.Гуржієві, яку відкрив директор музею проф. *В.Гоцуляк*.

Друга частина конференції – секційні засідання – відбувалася на базі навчально-наукового інституту історії та філософії ЧНУ імені Б.Хмельницького. Гостям запропонували огляд аудиторії-музею імені Івана Олександровича Гуржія, в якій проходять навчальні заняття з підготовки майбутніх істориків і відбуваються вчені ради ННІ історії й філософії. Упродовж багатьох років тематика дослідних робіт студентів та аспірантів зі спеціальності «Історія» тісно пов'язана з персоналією та творчою спадщиною І.Гуржія. Спадковість поколінь вітчизняних істориків забезпечує знане в Україні й поза її межами фахове видання «Гуржіївські історичні читання» – збірник наукових праць, що вже другий десяток років функціонує на базі ННІ історії і філософії ЧНУ імені Б.Хмельницького.

На початку роботи секційних засідань учасникам конференції було продемонстровано відеофільм про І.Гуржія, де головними сюжетами стали інтерв'ю й роздуми провідних істориків України щодо постаті Івана Олександровича, спогади його родичів і земляків, місця пам'яті про знаного фахівця в рідному селі Худяки, у Черкаському

національному університеті імені Б.Хмельницького, а також вагомий пласт київської спадщини, пов'язаної з життям у цьому місті й роботою в академічному Інституті історії.

Виступи другої половини дня відзначалися різноманітністю в тематичному та фаховому планах. Тут було представлено секції «Історіографія, джерелознавство та методологія історії», «Етносоціальний, демографічний і антропологічний виміри історії», «Актуальні проблеми історії України, Росії та країн Європи нового часу», «Україна та світ у новітню епоху (1917–2015 рр.)». Широке представництво фахівців забезпечило не тільки оригінальність тематики, а й жвавість дискусій, спонукало до народження нових конструктивних ідей і творчих задумів. Завершилася робота VI Гуржіївських історичних читань плідною дискусією, а також обговоренням і прийняттям ухвали конференції.

Завдяки зусиллям ректорату Черкаського національного університету імені Б.Хмельницького, співробітникам навчально-наукового інституту історії та філософії, кафедри історії й етнології України, інших підрозділів конференція пройшла на сучасному організаційному рівні, із високим технічним та інформаційним забезпеченням, отримала чимало позитивних відгуків у численних інтерв'ю та коментарях.